

Sziki tölgyes, és sziki magaskórós maradványok a Dél-Tiszántúlon

Kertész Éva

Abstract

Galatello-Quercetum roboris and Peucedano-Asteretum sedifolii remains in the South

Tiszántúl: The main range of the Galatello-Quercetum roboris and Peucedano-Asteretum sedifolii associations is the Tiszántúl in the Carpathian Basin. In the Béli-megyéri Fáspuszta one of the most typical stand can be found. Peucedano-Asteretum sedifolii community consist of meadow, grassland and woodland species, like Peucedanum officinale, Aster sedifolius, Aster lynosiris, Rumex pseudonatronatus, Iris spuria. This article presents the remains of these associations in the South Tiszántúl.

Bevezetés

A sziki tölgyesek jellemző elterjedési területe a Tiszántúl. A sziki magaskórós a sziki erdőssztyepp komplex eleme, ma sok helyen mutatja a sziki tölgyesek egykor jóval nagyobb kiterjedését.

A Béli-megyéri Természetvédelmi Terület sziki tölgyesei, és sziki magaskórós állományai a Dél-Tiszántúlon a legkoncentráltabban reprezentálják e két vegetációtípust. A Béli-megyéri Fáspusztán 1999. évben megindult komplex kutatás részeként végeztem a területre vonatkozó florisztikai adatok gyűjtését és értékelését, a védett növények ponttérképezését, és a Csikószínelgelő, Fás-puszta, Erdészházi-tábla élőhelytérképezését. E munkához kapcsolódva merült fel a természetvédelmi szempontból is fontos, - a Dél-Tiszántúlon még fellelhető - hasonló jellegű élőhelyek megismerésének, kutatásának, és védelmének igénye.

Munkám célja az, hogy az élőhelyhálózat feltárásához az általam eddig ismert sziki tölgyes, és sziki magaskórós maradványokat jelezzem.

A Peucedanum officinale irodalmi adatai is támpontot nyújtanak a vegetációfoltok meglétéhez: Nagygyanté (Zsadány), Orosi-puszta (Boros), Fás (Béli-megyér) (Borbás, Máthé), (Béli-megyér) Kárász, Vadasmegyér (Rapaics), Vésztő, Katonás (Borbás), Gyula (Borbás), Póstelek (Prodan), Tótkomlós (Jankó), Bánhegyes (Borbás), Battonya (Thaisz). A határon túli területeken - Nagyvárad (Janka), Biharpuszpöki (Simonkai), Arad Csála-erdő, Galin puszta, Töz mellék, Ágya (Simonkai).

Az UTM hálótérképen jelöltem be azokat a pontokat, ahol a sziki tölgyesek, ill. sziki magaskórósok élőhelyei a mai napig megmaradtak (1. ábra). Ezeknek a termőhelyeknek a nagysága, fajgazdagsága, ugyan nem hasonlítható a Bélmegyeri Fáspusztához, de jelentőségük mégis igen nagy.

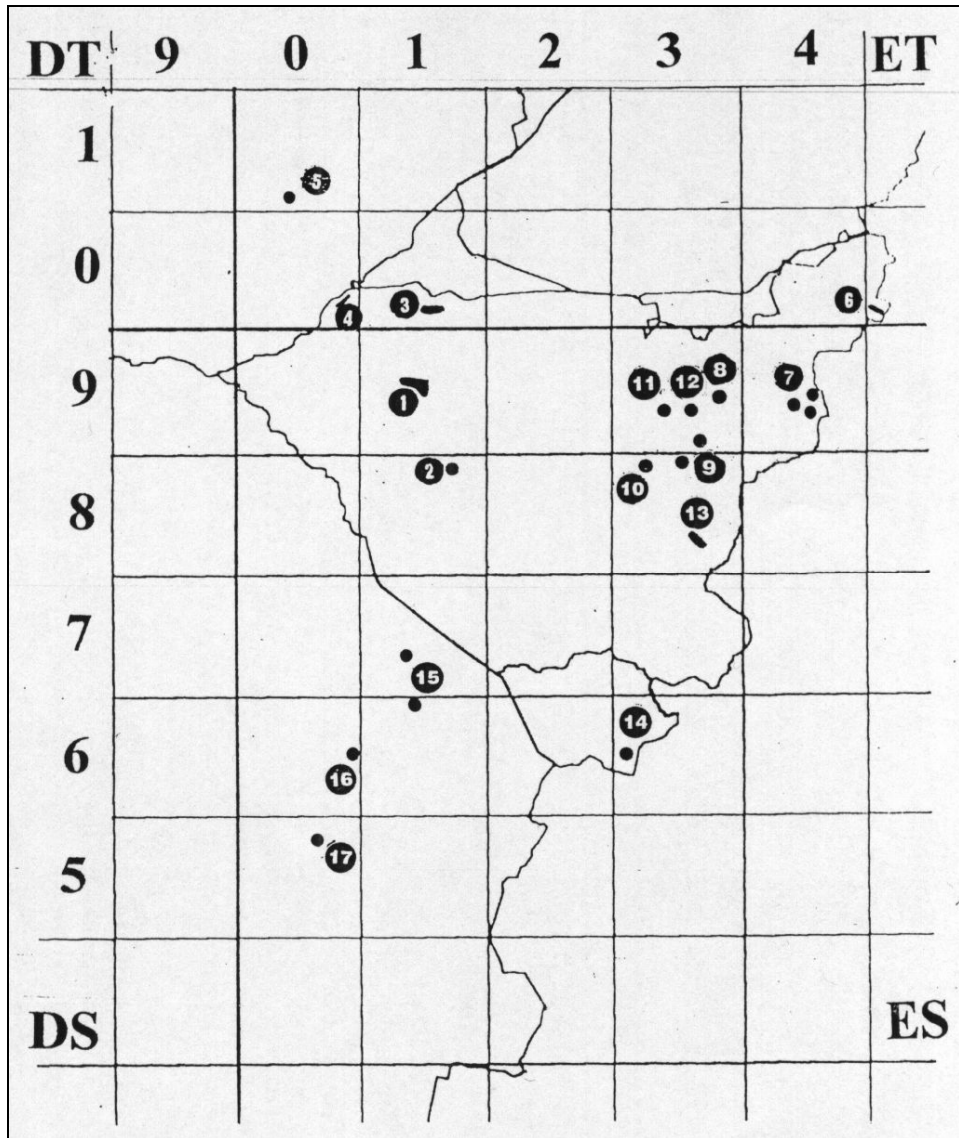
Az eddigi botanikai feltárás alapján a következő pontokon találhatók maradványfoltjaik:

Bélmegyeri Fáspuszta (Csikószíni-legelő, Fás-puszta, Erdészházi-tábla), **Bélmegyer** (Vadasmegyér), **Szeghalom** (Fok-köz), **Körösladány** (Dondorog), **Dévaványa** (Szilasok, Simasziget, Cséfény, Szarkalapos, Atyaszeg, Réhely), **Biharugra** (Vaskapu-dűlő), **Geszt** (Homoki-Szőlőskertek, Begécs, Baglyas), **Geszt** (Szépapó-erdő), **Mezőgyán** ((Eperjes, Tormás), **Mezőgyán** (Nagygyanté-Szeles), **Zsadány** (Tölgyfástanya, Orosi-puszta), **Zsadány** (Seregélyes), **Újszalonta** (Csorda-legelő, Wimmer), **Gyulavári** (Gelvács), **Békécsaba** (Pósteleki-erdő, Fácános-erdő), **Szabadkígyós** (Makkos-hát, Nagy-erdő).

A sziki tölgyesek nádasokkal, ecsetpázsitosokkal, sziki magaskórósokkal, szikes foltokkal tarkított részletei, természetvédelmi szempontból legértékesebb élőhelyei Fáspusztán, ill. az Erdészházi-táblában találhatók. Társulásalkotó fajaik: *Quercus robur*, *Pyrus achras*, *Acer campestre*, *Acer tataricum*, *Agropyron caninum*, *Artemisia pontica*, *Artemisia santonicum*, *Alopecurus pratensis*, *Arum orientale*, *Astragalus glycyphyllos*, *Aster sedifolius subsp. sedifolius*, *Aster lynosyris*, *Dianthus ponederae*, *Limonium gmelini*, *Lithospermum purpureo-coeruleum*, *Inula salicina*, *Peucedanum officinale*, *Pulmonaria officinalis*, *Corydalis cava*, *Melica altissima*, *Campanula bononiensis*, *Filipendula vulgaris*, *Iris spuria*, *Nepeta pannonica*, *Rosa rubiginosa*, *Sedum maximum*, *Serratula tinctoria*, *Rumex pseudonatronatus*, *Trifolium ochroleucon*, *Veronica spicata*, *Vicia narbonensis subsp. serratifolia*.

1. ábra: Sziki tölgyes és sziki magaskórós élőhelyek a Dél-Tiszántúlon UTM térképen jelölve
Fig. 1. Galatello-Quercetum roboris and Peucedano-Asteretum sedifolii stands in the South Tiszántúl marked on UTM grid map.

Jelmagyarázat: **1. Körös-Maros NP., Bélmegyeri Fáspuszta** **2. Bélmegyer** (Vadasmegyér) **3. Szeghalom** (Fok-köz) **4. Körösladány** (Dondorog) **5. Dévaványa** (Szilasok) **6. Biharugra** (Vaskapu-dűlő) **7. Geszt** (Homoki-Szőlőskertek, Begécs, Baglyas) **8. Geszt** (Szépapó-erdő) **9. Mezőgyán** (Eperjes, Tormás) **10. Mezőgyán**(Nagy-gyanté Szeles) **11. Zsadány** (Tölgyfástanya, Orosi-puszta) **12. Zsadány** (Seregélyes) **13. Újszalonta** (Csorda-legelő, Wimer) **14. Gyulavári** (Gelvács) **15. Békécsaba** (Pósteleki-erdő, Fácános-erdő) **16. Szabadkígyós** (Makkos-hát) **17. Szabadkígyós** (Nagy-erdő)

Az 1. táblázat a térképen jelölt élőhelyek jellemzéseként a vizsgált élőhelyen előforduló fő társuláskötő, védett és regionálisan értékes növények előfordulását mutatja be. Az eddigi vizsgálatok alapján is megállapítható, hogy a Dél-Tiszántúlon vannak még további kutatásra érdemes sziki tölgyes, és sziki magaskórós populációk.

1. táblázat: A vizsgált terület sziki tölgyes, ill. sziki magaskórós élőhelyein előforduló karakter- és jellegzetes növényfajok (a számozás a térképen jelölt élőhelyekével egyező)

Table 1. Characteristic species of Galatello-Quercetum roboris and Peucedano-Asteretum sedifolii (number show the stand)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
<i>Acer campestre</i>	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+
<i>Acer tataricum</i>	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	+	-	+
<i>Alopecurus pratensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Agropyron caninum</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Artemisia santonicum</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Artemisia pontica</i>	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-
<i>Arum orientale</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
<i>Asparagus officinale</i>	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+
<i>Aster lynosiris</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>Aster trifolium</i> subsp. <i>pannonicum</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
<i>Aster sedifolius</i> subsp. <i>sedifolius</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-
<i>Bromus inermis</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Campanula bononiensis</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Campanula rapunculus</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Centaurea pannonica</i>	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+	-	+
<i>Centaurea macroptilon</i> subsp. <i>oxylepis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Cerasus fruticosa</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Carex divulsa</i>	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Carex acutiformis</i>	+	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	+	+	+
<i>Carex pairae</i>	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>Carex melanostachya</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
<i>Carex vulpina</i>	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+	+
<i>Cirsium canum</i>	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Crataegus monogyna</i>	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Crataegus laevigata</i>	+	-	-	+	-	+	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-

Cornus sanguinea	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+
Corydalis cava	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-
Dianthus giganteiformis	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dianthus pontederæ	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dipsacus laciniatus	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+
Festuca pseudovina	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Festuca rupicola	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+
Festuca pratensis	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ficaria verna	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	+
Filipendula vulgaris	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+
Fragaria vesca	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Fragaria viridis	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Galium verum	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
Galium rubioides	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Genista tinctoria subsp. elatior	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Hieracium piloselloides	+	-	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Hieracium caespitosum	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inula salicina	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
Iris spuria	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
Koeleria cristata	+	+	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+
Lavatera thuringiaca	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
Lathyrus nissolia	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Leontodon hispidus	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Luzula campestris	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Limonium gmelini	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Lithospermum purpureo-coeruleum	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Lotus angustissimus	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Lychnis flos-cuculi	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Melica altissima	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Melica transsylvanica	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nepeta pannonica	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odontites rubra	+	-	+	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
Peucedanum alsaticum	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+
Peucedanum officinale	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Pulmonaria officinalis	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Phragmites australis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Plantago schwarzenbergiana	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Potentilla recta	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Polygonatum latifolium	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Prunus spinosa	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

<i>Pyrus achras</i>	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Ranunculus polyanthemus</i>	+	-	-	+	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
<i>Ranunculus pedatus</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
<i>Ranunculus strigulosus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
<i>Rhinanthus rumelicus</i>	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rosa gallica</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rosa rubiginosa</i>	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rumex pseudonatronatus</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Senecio erraticus</i> subsp. <i>barbareifolius</i>	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+
<i>Salvia pratensis</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-
<i>Sedum maximum</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Senecio doria</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-
<i>Seseli annuum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Serratula tinctoria</i>	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	-
<i>Thalictrum minus</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Trifolium ochroleucon</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Oenanthe silaifolia</i>	+	-	+	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	+	+	+
<i>Quercus cerris</i>	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Quercus robur</i>	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Ulmus glabra</i>	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-
<i>Ulmus minor</i>	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+
<i>Veronica spicata</i>	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Veronica spicata</i> subsp. <i>orchidea</i>	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+	-
<i>Vicia narbonensis</i> subsp. <i>serratifolia</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+
<i>Veronica chamaedrys</i>	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	-
<i>Viola elatior</i>	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Viola hirta</i>	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondok köszönetet a terepbejárásaim során nyújtott segítségükért Bíró Istvánnak, Boldog Gusztávnak, Makra Dezsőnek, és néhány adat önzetlen átadásáért Bíró Mariannak, és Virók Viktornak.

Irodalom

- BIHARI Gy. (1913): *Rumex pseudonatronatus* Borb. - Bot. Közl. 13: 58-62.
- BORBÁS V. (1881): Békésvármegye flórája. - Matematikai és Természettudományi Értesítő 18.: 1-105.
- BOROS Á. (1922): Adatok Békés- és Bihar megyék síkjának flórájához. M. B. L. 21. (1-2): 32-33.
- KERTÉSZ É. (1988): A Bélmegyeri Természetvédelmi Terület flórája. - Kézirat. Munkácsy M. Múzeum Term. Tud. Adattára Leltári sz.: 1982-1991: 1-25., Békéscsaba.
- KERTÉSZ É. (1966): Védetség adatok a Dél-Tiszántúl botanikai szempontból jelentős területeiről. - Békés Megyei Múzeumok Közleményei 16.: 5-15.
- KERTÉSZ É. (1997): A Biharugrai Tájvédelmi Körzet botanikai, természetvédelmi értékelése. - Kézirat. Munkácsy M. Múzeum Adattára Leltári sz. 2107 - 1997. 1-65., Békéscsaba.
- KOVÁCS A. - MOLNÁR Z. (1981): Békés megye magasabbrendű növényeinek áttekítése. - Natura Környezet- és Természetvédelmi Évkönyv, 45-77. Békéscsaba.
- MOLNÁR A. (1989): A bélmegyeri Fás-pusztá növényzete. - Botanikai Közlemények 76.: 65-82.
- SOÓ R. (1938): A Tiszántúl flórája. - Ed. Inst. Bot. Universitatis Debreciensis, Debrecen.
- ZÓLYOMI B. - TALLÓS P. (1967): *Galatello-Quercetum roboris*. - In.: Zólyomi B. (szerk.) Guide der Excursionen des Internationalen Geobotanischen Symposiums, Ungarn, 51-61., Eger.

Author address:

Kertész Éva
Munkácsy Mihály Múzeum
H-5601 Békéscsaba
Pf.: 46